

ФОРМУВАННЯ ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАТИВНИХ УМІНЬ ПЕРЕКЛАДАЧА НАУКОВО-ТЕХНІЧНОЇ ЛІТЕРАТУРИ МЕДІЙНИМИ ЗАСОБАМИ

У статті увага акцентується на проблемах формування комунікативних умінь майбутнього перекладача науково-технічної літератури медійними засобами. Цей вектор дослідження зумовлює мету запропонованої розвідки — виявлення можливостей застосування медіаосвітнього підходу (переклад науково-популярних, наукових періодичних видань) у навчанні майбутніх фахівців з перекладу. На основі аналізу наукових розвідок з'ясовуються педагогічні умови формування професійної компетентності майбутніх перекладачів засобами сучасних медіаосвітніх підходів. Це сприяє ефективному формуванню інформаційно-комунікативних умінь студентів-перекладачів. Підкреслюється, що переклад науково-технічних текстів є концептуальним міжмовним ключем, здатним передавати сутність цього типу текстів, є міжкультурним трансфером медіа-об'єктів, науково-технічних реалій.

Ключові слова: науково-технічна література, медіатекст, медіаосвітні підходи, педагогічні умови.

В статье внимание акцентируется на проблемах коммуникативных навыков будущих переводчиков научно-технической литературы медийными средствами. Этот вектор исследований определяет цель предложенного исследования — выявление возможностей использования медиаобразовательного подхода (перевод научно-популярных, научных периодических изданий) в обучении будущих специалистов-переводчиков. На основе анализа научных работ выявляются педагогические условия формирования профессиональных компетентностей будущих переводчиков средствами современных медиаобразовательных подходов. Это способствует эффективному формированию информационно-коммуникативных навыков студентов-переводчиков. Подчеркивается, что перевод научно-технических текстов является концептуальным межъязыковым ключом,

способным передавать сущность этого типа текстов, представляет собой межкультурный трансфер медиа-объектов, научно-технических реалий.

***Ключевые слова:** научно-техническая литература, медиатекст, медиаобразовательные подходы, педагогические условия.*

The article focuses on the problems of communication skills of future translators of scientific and technical literature using media tools. This vector defines the purpose of the proposed research study — identifying opportunities for the use of media educational approach (interpretation of popular science, scientific periodicals) whilst training of future professional interpreters. On the basis of the analysis of scientific papers, pedagogical conditions of professional competence's formation of the future translators by means of modern media educational approaches are identified. This contributes to the formation of effective information and communication skills of students-translators. It is emphasized that the translation of scientific and technical texts is a conceptual cross-language key, able to transmit the essence of the latter, being a cross-cultural transfer media objects, scientific and technical realities.

***Key words:** scientific and technical literature, media texts, media educational approaches, pedagogical conditions.*

Постановка проблеми. Сучасний стан міжкультурної комунікації вимагає особливої уваги науковців до проблем науково-технічного перекладу, що зумовлюється винятково важливою роллю інформації, яку несуть ці тексти. Проблема ускладнюється відсутністю загальної теоретичної платформи, яка змогла б забезпечити процес формування професійних інформаційно-комунікативних умінь майбутніх перекладачів під час навчання у ВНЗ. У практичному вимірі труднощі навчання перекладу науково-технічних текстів значною мірою зумовлені особливостями наукового стилю, недостатнім ступенем розуміння терміносистеми тієї чи іншої галузі знань, що й ускладнює вибір адекватних перекладацьких рішень.

Актуальність теми дослідження. Взаємозв'язок міжкультурної комунікації та перекладу є фактом аксіоматичним. Проте суть процесів, які відбуваються під час передавання інформації через міжмовний бар'єр, потребують подальшого уточнення. Переклад наукових та технічних текстів значно ускладнюється через невизначеність термінології, стилістичну специфіку мови оригіналу й української мови тощо. Без достатньо сформованих професійних інформаційно-комунікативних умінь перекладач не зможе забезпечити адекватний міжкультурний діалог у такій важливій сфері як наука. Окремою пе-

рекладацькою проблемою є переклад полісемічних термінів, від правильності здійснення якого значною мірою залежить доля всього перекладеного тексту в іншомовній культурі. Перекладацька діяльність вимагає знань про певну науково-технічну галузь, структуру науково-технічного тексту, розуміння співвідношень між усіма його елементами й уміння застосовувати адекватні перекладацькі стратегії.

Отже, формування окремого виду професійних інформаційно-комунікативних умінь майбутнього перекладача науково-технічної літератури вимагає вміння здійснювати повноцінний інформаційно-комунікативний трансфер для перекладу наукових текстів. Цим обумовлена актуальність розглянутої проблеми, вирішення якої сприятиме підвищенню якості професійної підготовки майбутнього перекладача у внз.

Мета статті — виявити можливості застосування медіаосвітнього підходу до формування інформаційно-комунікативних умінь майбутнього перекладача науково-технічної літератури.

Досягнення поставленої мети передбачає вирішення наступних завдань:

1) проаналізувати наукові розвідки учених-мовознавців присвячені проблемам перекладу, формам і методам підготовки майбутніх перекладачів;

2) з'ясувати педагогічні умови формування професійної компетентності майбутніх перекладачів засобами сучасних медіаосвітніх підходів, інформаційних технологій;

3) акцентувати увагу на завданнях перекладу назви, заголовка науково-технічних текстів у системі “заголовок — текст — ілюстрація”.

Аналіз останніх досліджень та публікацій засвідчує доволі успішне поширення досліджень проблем науково-технічного перекладу у вітчизняному освітньому просторі. У дослідженнях В. Карабан [1], А. Коваленко [2], І. Колеснікової [3], К. Сухенко [8], О. Швейцера [9], О. Янишин [10] відмічається, що сучасний ринок перекладацьких послуг відчуває нестачу перекладачів, дослідницька увага акцентується на проблемах перекладу у міжкультурному обміні інформацією. Ученими-філологами проведено і низку досліджень процесу організації професійної підготовки майбутніх перекладачів. У цьому контексті особливий інтерес викликають дослідження О. Рогульської [7], Ю. Колос [4], О. Янишин [10], які з'ясували педагогічні умови фор-

мування професійної компетентності майбутніх перекладачів засобами сучасних інформаційних технологій, розробили і запропонували модель, за допомогою якої зростають інформаційно-технологічні компетенції у процесі фахової підготовки майбутнього перекладача.

Формування міжкультурних знань фахівця у галузі перекладу сьогодні вимагає застосування специфічних наукових підходів та технологій і виявляє необхідні педагогічні умови (наскрізне використання освітніх матеріалів і технологій при вивченні навчальних дисциплін різних циклів; дотримання основних принципів інтеграції науково-технічної освіти; упровадження практикуму з науково-технічного перекладу). У цьому контексті визначено окремі аспекти науково-технічної грамотності перекладача (лінгвістичний, лінгвокраїнознавчий, інформаційно-технологічний, педагогічний), які необхідно опанувати майбутнім фахівцям.

Виклад основного матеріалу. Проблеми викладання іноземних мов і навчання майбутніх перекладачів у вітчизняній освітній системі завжди були складними. Десятки років ці проблеми мали ідеологічний характер. Немотивоване навчання іноземним мовам призвело до падіння інтересу до їх вивчення, і як результат — до певної ізольованості вітчизняної культури та науки. Сучасні умови існування держави, глобалізаційний процес, питання співпраці та міжнародної інтеграції актуалізували вивчення мов і проблеми перекладу, у першу чергу, науково-технічного перекладу як основи економічного розвитку країни. У контексті цих завдань велику роль відіграють медіа, у тому числі ті, що мають відношення до науко-технічних галузей (науково-популярні, науково-технічні видання) як найбільш доступне інформаційне поле для великої кількості людей.

Сьогодні медіа це не тільки “старі” засоби масової інформації, це всі засоби передачі інформації, у тому числі й новітні. ЗМІ, незалежно від часу їх створення, є окремою групою засобів комунікації, і медіаосвіта (як одна із форм освіти) з навчально-виховною метою використовує всі види ЗМІ, як друковані, так і електронні, які активно залучаються до різних форм організації навчального процесу.

Робота з науково-технічними текстами у внз потребує нових підходів, якими є започатковані Г. Онкович медіаосвітні відгалуження: пресодидактика та пресолінгводидактика. Перша використовує тексти періодичних видань науково-технічного спрямування із освіт-

ньою метою для формування медіаграмотності загалом (навчає розуміти науково-технічні тексти і створювати власні), друга — акцентує увагу на мовному аспекті медіатексту, поєднуючи лінгводидактику із окремим видом ЗМІ, використовує науково-технічні тексти для навчання різних аспектів рідної або іноземної мов [5].

В аудиторії майбутніх перекладачів особливо важливо наголосити, що перекладач має завжди пам'ятати про основну мету будь-якого перекладу — досягти адекватності, тобто повного відображення смислового змісту оригіналу з одночасним збереженням його функціонально-стилістичної відповідності, що для перекладу науково-технічних текстів є надзвичайно складним завданням. Проблеми перекладу можуть виникнути уже при перекладі назви, заголовка наукового тексту, які є елементом композиційної системи “заголовок — текст — (ілюстрація)”, концентрованим відображенням головної ідеї медіатексту і виконує цілу низку функцій: композиційну, інформаційну й атракційну.

Отже одне з завдань, які постають перед майбутнім перекладачем — формування вміння швидко розуміти назви, заголовки науково-технічних текстів, що забезпечить здатність ефективно зорієнтуватися в медіаматеріалі, вибрати потрібну статтю або замітку, відкинути зайве та несуттєве.

Ще одне важливе завдання — опанувати перекладацькі стратегії для адекватного відтворення змісту (при неможливості застосування перекладу заголовків без використання трансформацій), за потреби, вдаватися до використання перестановок, заміни, додавання, опущення, транслітерації чи транскрипції.

Якість будь-якого перекладу, а особливо науково-технічного перекладу певною мірою залежить від індивідуального стилю та майстерності перекладача. Тому допускається можливість існування кількох варіантів перекладів. Успішність кожного залежить від ступеня адекватності й влучності, а також повноти збереження смислового, стилістичного та функціонального змісту тексту.

Лексична або семантична заміна при перекладі часто застосовуються для того, щоб привернути увагу читача до певного аспекту викладеної у статті інформації або змістити акценти.

Висновки. Застосування медіаосвітніх технологій, зокрема лінгвопресодидактики, сприяє ефективному формуванню інформацій-

но-комунікативних умінь майбутнього перекладача. Переклад науково-технічних текстів не зводиться до виконання стандартних лінгвістичних перетворень, а є концептуальним міжмовним ключем, здатним трансформувати поняття та перекодувати приховані значення. Завдяки перекладу досягається концептуальне порозуміння різних медіакультур, відбувається міжкультурний трансфер медіа-об'єктів, науково-технічних та економічних реалій.

ПОСИЛАННЯ ТА ПРИМІТКИ

1. Карабан В. І. Переклад англійської наукової і технічної літератури / Карабан В. І. — Вінниця: Нова книга, 2002. — 564 с.
2. Коваленко А. Я. Загальний курс науково-технічного перекладу : підручник / Коваленко А. Я. — К.: Інкос, 2002. — 317 с.
3. Колеснікова І. А. Лінгвокогнітивні та комунікативно-прагматичні параметри професійного дискурсу: автореф. дис. ... доктора філол. наук: спец. 10.02.15 “Загальне мовознавство” / Колеснікова І. А. — К.: Київ. нац. ун-т ім. Т. Шевченка, 2009. — 33 с.
4. Колос Ю. З. Формування інформаційно-технологічних компетентностей майбутніх перекладачів у процесі фахової підготовки : автореф. дис. ... канд. пед. наук : спец. 13.00.04 “Теорія і методика професійної освіти” / Колос Ю. З. — К., 2010. — 20 с.
5. Концепція впровадження медіа-освіти в Україні // Освіта. — 2010. — № 32 (7–14 липня). — С. 3–4.
6. Онкович Г. В. Технології медіаосвіти / Г. В. Онкович // Вища освіта України; тем. вип. “Вища освіта України у контексті інтеграції до європейського освітнього простору : моніторинг якості освіти”. — 2007. — Т. 5 (Додаток 3). — С. 357–363.
7. Рогульська О. О. Педагогічні умови формування професійної компетентності майбутніх перекладачів засобами сучасних інформаційних технологій : автореф. дис. ... канд. пед. наук : спец. 13.00.04 “Теорія і методика професійної освіти” / Рогульська О. О. — Вінниця, 2010. — 21 с.
8. Сухенко К. М. Лексичні проблеми перекладу / К. Сухенко. — К.: Вид-во Київ. ун-ту, 2000. — 124 с.
9. Швейцер А. Д. Теория перевода: Статус, проблемы, аспекты / А Швейцер. — М.: Наука, 2003. — 75 с.
10. Янишин О. К. Формування медіаграмотності майбутніх перекладачів у процесі професійної підготовки у внз / Янишин О. К. // Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету ім. Володимира Гнатюка. Сер. Педагогіка. — Тернопіль : ТНПУ, 2013. — № 3. — С. 166–171. — Режим доступу : <http://dspace.tnpu.edu.ua/bitstream/123456789/3619/1/YANYSHYN.pdf>

Стаття надійшла до редакції 16.10.2016